

Special exchange
with
H. H. Bartlett

MAR 16 1921

KE

KUMU KANAWAI,

A ME

NA KANAWAI

O KO

Hawaii Pae Aina.

Ua kaula i ke kan ia **KAMEHAMEHA III.**

Du
6273
H38

1840-43

HONOLULU, OAHU.
1841.

Papa Kuhikahi.

He olelo hoakaka i ka pono o na kanaka a me na'ii,	1
Hoonalu na kanaka a pau,	2
Kuma Kanawai,	2
Ka hoakaka ana i ke ano o ka noho o na'lii,	4
No ka pono o ke alii nui,	5
No ke kuhina nui o ke aupuni,	6
Na kiaaina,	7
No na'lii malalo o ke alii nui,	8
No ka poe i kohoia,	9
No ka halawai ana o ka poe hana kanawai,	9
No na lunaauhau,	10
No na lunakanawai,	12
No na lunakanawai kiekie,	13
No ka hoololi hou ana i keia kumu kanawai,	13
NA KANAWAI O KO HAWAII PAE AINA.	
MOKUNA I.—He olelo hoakaka i ke ano o ka hoolaha ana i na kanawai,	16
MOKUNA II.—No ka poe e kohoia,	17
MOKUNA III.—Kanawai hoakaka no ka auhau,	18
PAUKU,	
1 No ka auhau o ke kino,	18
2 No ka auhau o ka aina,	19
3 No na la koele,	20
4 No na makua i lehulehu na keiki, a me na mea nawaliwali,	23
5 No ka poe palaualelo,	25
6 No ka nonoi aina, a me ka haalele aina, a me ke pai aina, a me ka hana maluna o ka aina,	25
7 No na lihi aina,	27
8 No na kai noa, a me na kai kapu,	28
1 No ka noa ana o ke kai,	28
2 No na kai kapu,	29
9 He olelo ao i na kiaaina a me na konohiki,	30
10 Ka hana a na'lii i ka makahiki mua,	32
11 Ka hana a ka poe luna auhau.	33
12 Ka hana a na wahine,	34
13 No ka hana ana i na mea hou,	34
14 Na ka ili ana aku o ka aina i ka hooilina,	37
15 No ka mahale wai,	38
16 No ke kike o ka auhau,	39
17 Ka hana a na'lii,	39
18 No na konohiki,	39

19 No na luna i koho hou ia,	40
20 Na mea kapu o ke kuahiwi,	41
21 No ka pili ana o ke kanawai,	41
22 Ahaolelo na na'lii,	42
MOKUNA,	
IV. No na kanawai pili ole i ke aupuni,	43
V. No na luna kulanakauhale a me na makai,	44
VI. Kanawai hooponopono mai,	46
VII. Kanawai hooponopono kula, ua noa nae,	47
VIII. Kanawai no ka hana ana o na alanui,	52
IX. Kanawai no na mea ana ma Hawaii nei,	53
X. No ka mare a me ka hemo,	54
Na mea kapu maole ke mare,	55
No ka noho pu ana o ke kane me kana wahine, a me ko luna hemo ana,	59
XI. Kanawai hoomalu i ka la Sabati,	61
XII. Kanawai hookapu i ke kuamuamu a me ka hailiili, a me ke aki wahahee,	63
NA HUA I HOOKOMO HOU IA ILOKO O NA KANAWAI MUA.	
PAUKU,	
1 No ke kanawai auhau,	65
2 No ke kanaka i pili i ke kanawai,	65
3 No na inulama hookupu,	66
4 No na kuewa hana,	66
5 No na ia ku,	66
6 No ka ohi ana o na konohiki i ka ia o na makaainana,	67
7 No ka hana i ka la ua,	67
8 No na keiki-lehulehu,	67
9 No ka ka hoopai i na lawaia,	67
10 No na konohiki lehulehu,	68
11 No ka auhau o ka makahiki 1841,	68
12 No na nica kapu o na kuahiwi,	69
13 No ka poe noho i na la koele	69
14 No ke kike ana o na hebedoma hana,	70
15 No ke kuamuamu,	70
16 No ke kanaka hele i ka la koele,	70
17 No ka hapaumi o ka waiwai o ka la koele o na konohiki,	70
18 No na keiki hanau hou,	70
19 No na lunakanawai hewa,	71
20 No na kanaka huole i ka na lunakanawai	71
21 No ka hoomalu ana i na ia,	72
22 No ka auhau o na aina lako ole,	72
23 No ka hoopau ana i na la koele,	72

F.H. Newell

24 No ke kau ana i na kanawai hou, - - -	soao.	72
MOK. VII.—Kanawai hou no ka hooponopo kula, - - -		73
MOKUNA XIII.—Kanawai no ke ka o ka holohio, - - -		81
XIV.—Kanawai no na holoholona kolohe, - - -		73
XV.—Kanawai no na aipuu, a me na kauwa a me na kanaka hana, - - -		88
XVI.—Kanawai no ke kuai hoi, a me ka uku hoopane, - - -		91
XVII.—Kanawai no na kanaka palaualelo, - - -		92
XVIII.—Kanawai no ke ao ana i na mea hou, - - -		94
XIX.—Kanawai no ka waiwai haule, a me ka waiwai loa wale, - - -		95
XX.—Kanawai no ka malama ana i ka waiwai - - -		98
XXI.—Kanawai no ka pono o na makua, - - -	100	
XXII.—Kanawai no ke kanaka hookaa ole i kona aie, - - -		103
XXIII.—Kanawai no ka hoolimalima, - - -		104
XXIV.—Kanawai no ka poe hui, - - -		107
XXV.—Kanawai no na hewa i hoakaka ole ia ma na kanawai, - - -		108
XXVI.—Kanawai no ka hana o ka poe hewa, a me ka waiwai loa mai, - - -		109
XXVII.—Kanawai hooponono i na moku a me na wai, a me na awa, - - -		111
XXVIII.—Kanawai hoomalu po, - - -		125
XXIX.—Kanawai no ka pili waiwai, - - -		126
XXX.—Kanawai no ka epa, - - -		127
XXXI.—Kanawai no ke dala hoopunipuni, - - -		129
XXXII.—Kanawai no ka hoike wahahee, - - -		130
XXXIII.—Kanawai no ka hakaka, - - -		132
XXXIV.—Kanawai no ka moe kolohe, - - -		134
XXXV.—Kanawai no ka holoholo malu i na lio, - - -		141
XXXVI.—Kanawai hookapu i ka aihue, - - -		142
XXXVII.—Kanawai hookapu i ka wawahi hale, - - -		145
XXXVIII.—Kanawai no ka pepehi kanaka, - - -		146
XXXIX.—Kanawai no ka ona rama i kauia i ka makahiki 1835, - - -		149
XL.—Kanawai no ka hooponopono i ke kuai rama, - - -		150
XLI.—Kanawai hookapu i ka hana ana a me ka inu ana i na mea ona, - - -		151
XLII.—Kanawai no ka o pahi, a me ka lawe wale i na mea eha e make ai ke kanaka, - - -		153
XLIII.—Kanawai no ka uku o na makai i ke lakou hopu ana i na haole, - - -		154

HE OLELO HOAKAKA

i ka pono o na kanaka a me na'lii.

Ua hana mai ke Akua i na lahuikanaka a pau i ke koko hookahi, e noho like lakou ma ka honua nei me ke kuikahi, a me ka pomaikai. Ua haawi mai no hoi ke Akua i kekahi mau waiwai like, no na kanaka a pau, me na'lii a pau o na aina a pau loa.

Eia kekahi mau waiwai ana i haawi mai ai i kela kanaka keia kanaka, i kela alii keia alii i noho pono; o ke ola, o na lala o ke kino; o ka noho hoopaa-ole ia, a me ke keakea ole ia, o na mea a kona lima i hana pono ai, a me na mea a kona manao i hooponopono ai. Aole nae na mea i papaia e na kanawai a pau.

Na ke Akua mai no hoi ka oihana alii, a me ka noho alii ana i mea e malu ai; aka, i ka hana ana i na kanawai o ka aina, aole pono e hanaia kekahi kanawai hoomalu alii wale no, a hoomalu ole i na makaainana. Aole hoi e pono ke kau i ke kanawai hoowaiwai i na'lii wale no, a waiwai ole na makaainana; a mahope aku nei, aole loa e kauia kekahi kanawai ku e i keia mau olelo i oleloia maluna, aole hoi e auhau wale ia, aole e hookauwala, aole e hoohana wale ia kekahi kanaka ma ke ano ku e i ua mau olelo la.

Hoomalu na Kanaka a pau.

Nolaila, e hoolaha'i aku ai keia olelo, i mea hoomalu like i na kanaka a pau, a me na'lii a pau o keia pae aina, i ko lakou noho pono ana, i keakea ole ai kekahi alii i kekahi o na maka-ainana, i like hoi ka malu o na'lii, a me na kanaka malalo o ke kanawai hookahi.

Ua hoomaluia ke kino o na kanaka a pau, a me ko lakou aina, a me ko lakou mau pahale, a me ko lakou waiwai a pau; ke malama lakou i na kanawai o ke aupuni, aole hoi e laweia kekahi mea, ke olelo ole ia kela mea ma ke kanawai. O ke alii e hana i kekahi mea ku e i keia Kumu kanawai, e pau kona noho alii ana ma keia pae aina o Hawaii nei, ke hoomau ia malaila, pela na kiaaina, a me na luna a me na konohiki a pau.

Aka, ina huli hou ka mea i hewa, a hooponopono e like me na kanawai, alaila, hiki no i na'lii ke hooku hou ia ia i kona wahi ku ai mamua aku o kana hana hewa ana.

Kumu Kanawai.

Mamuli o ia pono i oleloia maluna, ke manao nei makou e hooponopono i keia aupuni, e imi hoi i ka maikai no na'lii a pau, a me na maka-ainana a pau o keia pae aina o Hawaii nei.

Ua maopopo ia makou, aole loa makou e hiki, o makou wale; o ke Akua ka mea e hiki ai, no ka mea, oia ke alii maluna o na aupuni a pau,

a oia wale no ka mea e malu ai, a e pomaikai ai: nolaila ke nonoi mua aku nei makou ia ia, e kuhikuhi mai ia makou i mea e pono ai, a e kokua hoi mamuli o ka makou hana ana.

Nolaila, ua paa ko makou manao:

I. Aole loa e hanaia kekahi kanawai ku e i ka olelo a ka Haku, a Iehova, aole hoi i ku e i ke ano nui o ia olelo. E ku like no na kanawai a pau o keia pae aina me ke ano nui o ko ke Akua kanawai.

II. E hoomaluia no na kanaka a pau o kela pule o keia pule, i ko lakou hoomana ana ia Iehova, a me ko lakou malama ana ia ia, e like me ko lakou manao, aole nae e hoopaiia ke kanaka no kona malama ole ana i ke Akua, ke hana ino ole oia i kekahi kanaka, a hoopoino i ke aupuni paha.

III. E kokua no ke kanawai i kela kanaka i keia kanaka i hoopoinoia e kekahi, me kona hewa ole, a e hoomaluia na kanaka a pau ma na hana pono a pau; a e hoopaiia na kanaka a pau i hoopoino i ke aupuni, a i kekahi kanaka paha. Aole hoi e kauia kekahi kanawai paewaewa e hoopomaikai ai i kekahi ma ka poino o kekahi.

IV. Aole e hoopaiia kekahi kanaka ke hoaka-ka ole ia kona hewa mamua, aole hoi e hoopaiia ke hookolokolo ole ia imua o ke alo o ka mea nana i hoopii, a halawai laua, he maka no, he

maka, a hookolokoloia e like me ke kanawai, a ku ka hewa imua o laua, alaila hoopai.

V. Aole pono i kekahi kanaka, aole hoi i kekahi alii ke noho lunakanawai, a i juri hoi e hookolokolo i kona makamaka pono, a me ka mea i pili pono ia ia. Nolaila, ina hoahewaia kekahi kanaka, a hooponoia paha, a mahope iho, ikeia, ua hana paewaewa kekahi o ka poe hookolokolo, i mea e kokua wale i kona mea aloha, a i mea e waiwai ai paha, alaila, hookolokolo hou imua o ka poe paewaewa ole.

Ka hoakaka ana i ke Ano o ka Noho o na'lii.

Eia ke ano o ka noho ana o na'lii a me ka hooponopono ana i ka aina. *O Kamehameha I.*, oia ke poo o keia aupuni, a nona no na aina a pau mai Hawaii a Niihau, aole nae nona pono, no na kanaka no, a me na'lii, a o Kamehameha no ko lakou poo nana e olelo i ka aina. Nolaila, aohe mea pono mamua, aohe hoi mea pono i keia manawa ke hoolilo aku i kekahi lihi iki o keia mau aina me ka ae ole o ka mea ia ia ka olelo o ke aupuni.

Eia ka poe nana ka olelo mai ia manawa mai, *O Kamehameha II.*, o *Kaahumanu I.*, a i keia wa hoi, o *Kamehameha III.* Na keia poe wale no e olelo o ke aupuni, a hiki i keia wa, a o na palapala a pau a lakou i kakau ai, oia wale no na palapala o ke aupuni.

E mau loa aku hoi ke aupuni ia *Kamehameha*

III., a me kona hooilina aku. Eia hoi kona hooilina, o ka mea ana e olelo pu ai me na'lii i kona wa e ola ana, a i ole ia e olelo, alaila lilo ka olelo i na'lii wale no, a me ka poe i kohoia no hoi.

Na Pono o ke Alii nui.

Eia hoi ko ke alii nui wahi. Oia ka mea maluna o na kanaka a pau, a me na'lii a pau. Nonano ke aupuni. Ia ia na koa, a me na mea kua o ke aupuni, na pu, na pa kua, a me na mea kua a pau. Ia ia ka waiwai o ke aupuni, ke kala o ke kino, ka auhau o ka aina, a me na la hana ekolu o ka malama, e like nae me ka olelo o ke kanawai. Nona no kona mau aina pono, a me na aina hemo i ka makahiki.

Oia ka mea nui o na lunakanawai kiekie, a ia ia no ka hooko i na kanawai o ka aina, a me na olelo kupaa, a me na kuikahi o ko na aina e, e like hoi me ka olelo o koonei kanawai.

Nana no e hana i na kuikahi me na'lii o na aupuni e a pau, a oia ka mea olelo pu me na lunakiekie i hoounaia mai, mai na aina e mai, a nana no e hooholo i ka olelo.

Nana no ka olelo o ke kua, ke hiki i ka manawa pilikia, a pono ole i na'lii a pau ke akookoa mai, a oia hoi ka alihikaua. Nana no hoi na olelo nui a pau o ke aupuni, ke haawi ole ia kela olelo ia hai ma ke kanawai.

No ke Kuhina nui o ke Aupuni.

He mea pono i ke alii nui ke koho i kekahi alii akamai, i alii nui hoi, a e lilo oia i kanaka pono nona, a e kapaia oia ke kuhina nui o ke aupuni. A e like no kona noho ana a me kana hana me ka Kaahumanu I., a me ka Kaahumanu II. No ka mea i ka wa e ola ana o Kamehameha I., ia Kaahumanu no ke ola a me ka make, ka hewa, a me ka pono. A i kona wa i make ai, kauoha mai oia "No Liholiho ke aupuni, a o Kaahumanu ke kanaka." A o kela pono a Kamehameha I., i imi ai i kuhina, e hoomaui kela pono ma Hawaii nei, e like nae me ka olelo o ke kanawai.

Eia ka hana a ke Kuhina nui. O na mea i pili i ke aupuni a ke alii e manao ai e hana, na ke Kuhina no e hana ma ka inoa o ke alii; a o na olelo, a me na hana o ke aupuni a ke Kuhina e hana i, na ke alii ia olelo a me ia hana. E ike no hoi oia i ka waiwai a pau o ke aupuni, a nana no e haawi i ke alii nui. O ke Kuhina nui ka mea olelo pu me ke alii ma na mea nui o ke aupuni. Aole hoi e hana wale ke alii me ka lohe ole o ke Kuhina, aole hana wale ke Kuhina me ka lohe ole o ke alii; a ina hoole ke alii i kana, o ka ole no ia. A o na hana nui a pau a ke alii e manao ai nana pono e hana, e hana no oia, me ka lohe nae o ke Kuhina.

Na Kiaaina.

Eha no Kiaaina ma Hawaii nei. No Hawaii kekahi. No Maui a me na moku e pili ana kekahi, no Oahu kekahi, a no Kauai a me na moku e pili ana kekahi. Malalo o ke alii nui ka noho ana o na Kiaaina a pau mai Hawaii a Kauai. Eia hoi ke ano o ko ke Kiaaina noho ana, a me kana hana hoi.

E noho luna no oia maluna o na luna auhau a pau o kona moku, a nana no e hooko i ka lakou olelo a pau, ke ike oia he pono, e hooko nae e like me ka olelo o ke kanawai, aole ma kona manao wale. Oia hoi ka luna maluna o na lunakanawai a pau o kona moku, a nana no e hooko i ka lakou olelo, e like me ka olelo maluna. Nana no e koho i na Lunakanawai, a haawi ia lakou i ka palapala hoolilo.

O ke Kiaaina, oia ke alii nui o kona moku, a o kona mau moku paha. Ia ia hoi na mea kua o ka moku. Ia ia na pakaua, a me na koa, a me na pu, a me na mea kua a pau. Malalo o ke alii nui laua o ke Kuhina nui ka noho ana o na kiaaina a pau, mai Hawaii a Kauai. Ia ia ka waiwai auhau o ka moku, a nana no e haawi i ke Kuhina nui. Ia ia no hoi ka olelo i ka manawa pilikia, ke ole ke alii nui, a o ke Kuhina nui paha. Ia ia no hoi ka ke alii hana a pau o ka moku, ka auhau, a me na hana hou, a me na mea e waiwai ai, a e noho no na luna a

pau malalo ona. Ia ia hoi na olelo, a me na hana a pau o ka moku i haawi ole ia ia hai ma ke kanawai.

I ka manawa e make ai ke Kiaaina, alaila, e akoakoa na'lii a pau, i kahi a ke alii nui e olelo ai, a e imi pu lakou i hope no ke Kiaaina i make, a o ka mea a lakou e koho like ai, a ae ke alii nui ma ka palapala, oia ke Kiaaina hou.

No na'lii malalo o ke Alii nui.

I ka ahaolelo ana a na'lii, eia ka poe olelo i keia manawa, o Kamehameha III., o Kekaulu-ohi, o Hoapili wahine, o Kuakini, o Kekauonohi, o Kahekili, o Paki, o Konia, o Keohokalole, o Leleiohoku, o Kekuanaoa, o Kealiihonui, o Kanaina, o Ii, o Keoniana, a me Haalilio, a ina komo ka mea hou na ke kanawai e hoakaka ia. Na lakou nei kekahi olelo o ke aupuni. Aka, ina manaio lakou e komo wale mai kekahi mea e ae e olelo pu, pono no. O keia poe nae ka poe hooholo i ka olelo. Aole e hana ia kekahi kanawai no ka aina me ko lakou lohe ole.

Penei hoi ka lakou hana ana. E akoakoa lakou i kela makahiki i keia makahiki, e imi i na mea e pono ai ka aina, i kanawai hoi no ke aupuni. I ka malama o Aperila e akoakoa'i, i ka la, a i kahi a ke alii nui e olelo ai.

He mea pono no hoi i ke alii nui ke olelo pu me lakou nei ma na mea nui a pau o ke aupuni, i mea e kuikahi ai, a i mea hoi e pono ai. A

e hana no hoi lakou i na hana a pau a ke alii nui e haawi ai ia lakou.

No lakou hoi ko lakou mau aina pono, ina he moku, oia, ina he kalana, oia no, a ina he mea e, oia no hoi; a e hana no lakou ma ko lakou aina e like me ko lakou manaio, aole nae e ku e i ke kanawai o ke aupuni.

No ka Poe i Kohoia.

I kela makahiki i keia makahiki e kohoia kekahi mau kanaka e ahaolelo pu me na'lii, a e imi pu i kanawai no ka aina. No Hawaii kekahi, a no Maui kekahi, a no Oahu kekahi, a no Kauai kekahi. Na na makaainana e koho, e like me ko lakou makemake. E hoakaka no ke kanawai i ke ano o ke koho ana a me ka nui o ka poe e kohoia'i. Na keia poe i kohoia kekahi olelo o ke aupuni. Aole kanawai e kauia ke ae ole ka nui o lakou.

No ka Halawai ana o ka Poe Hana Kanawai.

Hookahi no halawai ana o ka makahiki, e like me ka olelo maluna. Aka, ina e manaio na'lii e halawai e i kekahi manawa, e halawai no, e like me ko lakou manaio.

I ka akoakoa ana, pono e kaawale na'lii maoli, a me ka poe i kohoia. Aka, ina manaio lakou e olelo pu i kekahi manawa, aia no e like me ko lakou manaio.

Penei hoi lakou e hana'i: E koho na'lii maoli i kakauolelo na lakou, a i ka la e akoakoa'i,

nana no e kakau i ka lakou olelo a pau, o na olelo hoi i hooholoia, a e malama mau loa ia kela buke i ole ai e nalowale na olelo a lakou e imi ai no ke aupuni. Pela no hoi ka poe i kohoia: E koho no lakou i kakauolelo na lakou, a i ko lakou la e akoakoa'i e imi i ka pono no ke aupuni, a holo kekahi olelo ia lakou, alaila e kakauia kela olelo iloko o kekahi buke, a e malama loa ia buke i mea e nalowale ole ai na pono i imiia no ke aupuni. Aole hoi e kauia kekahi kanawai hou ke ae ole ka nui o na'lii maoli, a me ka poe i kohoia.

A ina holo kekahi olelo ia lakou, alaila e laweia kela olelo ma ka pepa, a i ke alii nui, a ina i pono i kona manao, a kakauia kona inoa malalo, a me ko ke Kuhina nui, alaila lilo ia i kanawai no ke aupuni. Aole hoi e noa ia kanawai, a na ka poe nana i kau e hoonoa.

No na Lunaauhau.

Na ke alii laua o kona Kuhina nui e koho i mau luna auhau, a e haawi ia lakou i palapala hoolilo. Okoa na lunaauhau o kekahi moku, okoa na lunaauhau o kekahi moku. Ina ekolu luna o ka moku hookahi, oia no. Ina i oi aku a emi mai paha, aia no i ka manao o ke alii, laua o ke Kuhina nui.

A loa i kekahi luna ka palapala hoolilo, alaila, aole ia e hemo me ka hookolokolo ole ia mamua; a maopopo kona hewa, alaila, hemo.

Aka, ina i hai mua ia ma ke kanawai na makahiki o ko lakou noho luna ana, pono no ia.

Eia ka hana maopopo a na lunaauhau. Na lakou e hoike aku i na kanaka a pau i ka nui o ka hookupu, i lohe mua ia i ka manawa pono. E hoike aku na luna e like me ka olelo a na'lii kiaaina, e like hoi me ka olelo o ke kanawai. A hiki i ka manawa e hookupu ai, na lakou no e hoilili i ka waiwai, a haawi i ke kiaaina, a na ke kiaaina e haawi aku i ke Kuhina nui, a na ke Kuhina nui aku, a i ke alii nui. E malama no hoi na lunaauhau i ka paahao o ke alii, a ina manao lakou e haawi i na konohiki e hana, pono loa ia, e noho nae na luna maluna o na konohiki ma ia hana. E malama no hoi na lunaauhau i na hana hou a ke alii e manao ai e hoolaha ae maluna o ke aupuni. E hana nae lakou malalo o na kiaaina.

Aia no i na lunaauhau ka olelo no ke kanawai auhau. Ia lakou na olelo a pau no ka hookaumaha ana o na konohiki a me na hakuaina, i na makaainana, a me na hihia a pau iwaena o na konohiki, a me na hoaina, a me na mea a pau i oleloia iloko o ke kanawai auhau i kauia i ka malama o Iune, i ka la ehiku i ka makahiki o ka Haku, 1839.

Penei hoi ka lakou hana ana: E hana no kela lunaauhau keia lunaauhau ma kona wahi iho. Ina ku ka hihia mawaena o na konohiki a me na ho-

aina, na ka lunaauhau e hookolokolo, a i hewa ka hoaina na ka luna a me ke konohiki e hooko i ke kanawai maluna ona. Aka, ina i hewa ke konohiki i ko ka luna manao, alaila e kii aku ka luna i na lunaauhau a pau o ia moku, a ina i like ko lakou manao a pau, alaila, ua hewa ke konohiki, a na ke kiaaina e hooko i ke kanawai maluna ona. Aka i na hookolokolo ana a pau, ina manao kekahi ua hewa ka na luna hana ana, pono e hoike aku i ke Kiaaina, a nana e hookolokolo hou. A ina e manaoia ua hewa ka ke Kiaaina hana ana, e hoikeia'ku ia i na lunakanawai kiekie, a na lakou e hookolokolo hou.

No na Lunakanawai.

E koho no kela Kiaaina keia Kiaaina i mau Lunakanawai no ka moku, e like me kona manao, ina elua oia, a ina i nui aku, oia no, e like hoi me kona manao, a e haawi no hoi oia ia lakou i palapala hoolilo. A loa ia lakou ia, aole lakou e hemo me ka hookolokolo ole, aka ina hoakaka ke kanawai i na makahiki o ko lakou noho lunakanawai ana, ua pono ia.

Penei hoi lakou e hana'i: E hai mua ia na la hookolokolo. A hiki i ka la i oleloia, alaila, e hookolokolo lakou e like me ka olelo o ke kanawai. Eia na kanawai i haawiia ia lakou, o na kanawai a pau loa i pili ole i ka auhau, a me na hihia iwaena o na konohiki a me na hakuaina-

a me na hoaina. O ke Kiaaina hoi ko lakou kokua nana e hooko i ka lakou olelo. Aka, ina i manaoia ua hewa ka lakou hana ana, o ka mea manao pela, pono no ia ia e hoopii i na Lunakanawai Kiekie.

No na Lunakanawai Kiekie.

O-ka poe i kohoia, e koho lakou i mau luna eha, e kokua i ke alii nui, laua o kona Kuhina nui. A o keia poe eono, o lakou na lunakanawai kiekie no ke aupuni.

Eia ka lakou hana, o na hihia pono ole i na lunaauhau a me na lunakanawai, na lakou e hookolokolo hou e like me ka olelo o ke kanawai. E hai mua ia no hoi na la hookolokolo i mea e hiki ai ka poe pilikia ke hoopii. A o ka olelo a keia poe, ua ko. Aole olelo i koe mahope o ka lakou. O ke ola, a me ka make, o ka hoopaa, a me ka wehe, o ka uku a me ka uku ole, aia no ia lakou ia, a ia lakou ua pau ka olelo ana.

No ka Hoololi hou ana i keia Kumu Kanawai.

Aole e manaoia ua paa loa keia olelo, a lohe na kanaka a pau mai o a o, a kohoia kekahi mau mea e like me ka olelo maloko, a ae lakou alaila, ua paa loa keia Kumu Kanawai.

A mahope aku, ina e manaoia e hoololi hou, E hai muaia a lohe na kanaka a pau i ke ano o kela olelo hou i manaoia e hookomo, a ia makahiki iho i ka halawai ana o na'lii, a me ka

poe i kohoia, ina i manao like lakou e hookomo
hou i kekahi olelo, a e hoole i kekahi olelo pa-
ha, pono no ia hana ana.

O keia olelo i oleloia maluna, ua hooholoia i
na'lii, a ua kauia ko maua inoa, i keia la 8 o
Okatoba, i ka makahiki o ka Haku, 1840,
ma Honolulu, Oahu.

KAMEHAMEHA III.
KEKAULUOHI.

NA

K A N A W A I

O ko Hawaii Pae Aina.